

KONCEPCE ROZVOJE ÚČJTK FF UK 2008–2011

Oblast personální

Ústav českého jazyka a teorie komunikace (ÚČJTK) FF UK je pracoviště se stabilizovaným, hodnostně a věkově vyváženým personálním složením. Aktuální stav je takový, že k 1. 11. 2008 pracují v ÚČJTK tři profesori, tři docenti, šest odborných asistentů s vědeckou hodností CSc. nebo Ph.D., sedm asistentů, dvě tlumočnice znakového jazyka, dvě lektorky a jedna sekretářka. Dosavadní vedení ústavu kladlo na vědecký postup členů ústavu značný důraz, což se pozitivně odrazilo na třech habilitacích v roce 2007 a jednom završeném doktorském řízení v roce letošním. V pokročilém stadiu projednávání (konkrétně po schválení VR FF UK) jsou momentálně jedno řízení profesorské a jedno habilitační; byla nebo do konce roku budou zahájena další tři habilitační řízení. Dvě asistentky mají již složenu státní doktorskou zkoušku a k ukončení doktorského studia jim schází pouze obhájit disertační práci. Proces zvyšování vědecké kvalifikace pracovníků ústavu ovšem ani tím neskončí a měl by pokračovat v nastoupeném tempu. Domnívám se, že za neprotahovaný vědecký postup (nejen v případě habilitací, nýbrž i dosažení titulu Ph.D.) si zaměstnanci od své fakulty zaslouží odměnu v podobě jak citelného zvýšení finančního ohodnocení, tak smlouvy na dobu neurčitou.

Momentálně jsou tři pracovnice na mateřské dovolené; věřím, že během jejich nepřítomnosti je mohou ve výuce zastoupit ostatní kolegové a není nutno shánět za ně dočasnou náhradu, jakkoli to v dané situaci znamená, že prakticky všichni učí na horní hranici počtu hodin odpovídajícího jejich pracovnímu zařazení, což při počtu studentů v jednotlivých předmětech, který je u „velkého“ oboru ČJL nesrovnatelně vyšší než u oborů „malých“, znamená vpravdě vysokou zátěž. Pomoci při výuce by měli i doktorandi. Při budoucích personálních obměnách ústavu počítám s výběrovými řízeními a přede všemi ostatními formami preferuji zaměstnávání na plný úvazek.

ÚČJTK je pracovištěm s dobrými mezilidskými vztahy, bez osobních averzí a nepřátelských skupin. Jeho členové navzájem spolupracují v oblasti vědeckého výzkumu i v oblasti běžného chodu pracoviště. Budu se snažit o vyšší vzájemnou informovanost jednotlivých členů ústavu o jejich odborné činnosti. Od kolegů očekávám to, co jim i sám mohu nabídnout: věcnost, zodpovědnost, pracovitost, solidaritu a dobrou vůli.

Oblast pedagogická

ÚČJTK zajišťuje jeden „velký“ obor (ČJL) z poloviny a jeden zcela unikátní obor (ČNES) zcela, má akreditováno i doktorské studium. Pedagogickou činnost ÚČJTK je tak třeba rozdělit dvěma řezy: jednak na pregraduální versus postgraduální, jednak na obor český jazyk (a literatura) a obor čeština v komunikaci neslyšících.

ÚČJTK má akreditováno pro obor český jazyk jak doktorské studium (společně s ÚJČ AV ČR), tak rigorózní řízení a rovněž habilitační a profesorské řízení (do roku 2015). V doktorském studiu stále studuje méně doktorandů, než by mohlo, avšak v posledních letech podnikla oborová rada kroky k tomu, aby byl zájem o ně větší (zejména zpřehlednila studijní povinnosti). Pro své doktorandy pořádá ÚČJTK už řadu let pravidelný doktorandský seminář za účasti předních univerzitních a akademických bohemistů a organizuje doktorandské dny, na nichž doktorandům (i potenciálním budoucím) přednášejí zejména pracovníci obou partnerských institucí (ÚČJTK a ÚJČ AV ČR), ale i odborníci z jiných pracovišť. Vítám směr, jímž se právě v současné době reformuje doktorské studium na celé fakultě. V souladu s touto reformou podporuji zapojení doktorandů do výuky zejména bakalářských předmětů a předpokládám, že mu bude fakulta organizačně napomáhat. Oborová rada, na níž leží hlavní zodpovědnost za doktorské studium, je v případě oboru český jazyk pod vedením nového předsedy prof. Petra Mareše personálně posílená a plně funkční. Vedení ústavu v součinnosti s oborovou radou vbrzku podá žádost o akreditaci doktorského studia ve formě studia kreditního.

Obor český jazyk a literatura přijímá od roku 2007 studenty pouze do studia strukturovaného, a to bakalářského jednooborového i v kombinaci. Akademickým senátem FF UK úspěšně prošly v září 2008 čtyři žádosti o akreditaci studijních oborů navazujícího magisterského studia: český jazyk a literatura, český jazyk – specializační studium, učitelství češtiny jako druhého jazyka, učitelství českého jazyka a literatury pro SŠ. Během roku 2009 bude připravena žádost o akreditaci učitelského navazujícího magisterského studia v kombinaci. V příštích letech tedy čeká ÚČJTK řešení praktických komplikací spojených s přechodem ke strukturovanému studiu: zdvojí se pregraduální přijímací řízení i závěrečné zkoušení a obhajování (bak. a navaz. mag.), což s sebou nezbytně ponese zvýšenou zátěž administrativní a organizační.

V případě unikátního studijního oboru čeština v komunikaci neslyšících (akreditováno je bakalářské studium jednooborové i v kombinaci – do roku 2015, navazující magisterské studium jednooborové a rigorózní řízení) předpokládám úzkou součinnost s garantkou oboru prof. Alenou Macurovou.

Samozřejmě počítám s pokračováním servisu ÚČJTK pro některé obory (čeština pro cizince, fonetika, nederlandistika aj.) a doufám v rostoucí úspěch předmětu celofakultní nabídky český jazyk pro odborný diskurs. V současné době se ÚČJTK spolu s dalšími základními součástmi FF UK podílí na přípravě materiálů pro akreditaci studijního oboru středoevropské jazyky, kultura a společnost (jde o formu joint degree s univerzitami v Bratislavě, Krakově a Lublani) a v budoucnu plánuje účast na výuce v tomto oboru.

Rád bych udržel současný počet přijímaných studentů (letos 230), pokud bude jejich efektivní výuka v našich prostorových a úvazkových možnostech. Stavím na vstřícném přístupu k studentům v mezích jasně stanovených pravidel (z nedávno zavedených zvyklostí jmenujme spravedlivější systém zkoušení u postupových zkoušek, interní elektronický systém zápisu do konkrétních seminářů před začátkem každého semestru nebo informační schůzku s nově přijatými studenty v den jejich zápisu do studia). Studentskou evaluaci výuky, pokud bude prováděna smysluplně a bude se jí účastnit reprezentativní počet studentů, hodnotím jako důležitý ukazatel kvality výuky. Ze tří stupňů vzdělání (bakalářského, magisterského, doktorského) nepovažuji žádný za méně důležitý. Bude-li taková vůle členů ústavu, budu se snažit o zachování osvědčené jednokolové oborové přijímací zkoušky do bakalářského studia.

Při výuce oboru ČJL hodlám rozvíjet dosavadní spolupráci s partnerskými fakultními (ÚČNK, FÚ) i mimofakultními (ÚFAL MFF UK, ÚJČ AV ČR) pracovišti, zejména v případě povinně volitelných, specializovaných předmětů. Těsná a bezproblémová musí být spolupráce s ÚČLLV FF UK, s nímž společně zajišťujeme výuku oboru ČJL.

Budu podporovat osvědčené formy studentských odborných aktivit (výjezdní workshopy, tzv. Žďárky) a studentskou publikační činnost (např. v časopise Čeština doma a ve světě, vydávaném v ÚČJTK). Uvítám i snahy o vytváření nových výukových pomůcek (skript apod.).

Třebaže jsem přesvědčen o tom, že centrem pedagogického působení celé FF UK je a musí být výuka studentů v řádném denním prezenčním studiu, mám v úmyslu rozvíjet i výuku v rámci CŽV a U3V. ÚČJTK tradičně uskutečňuje kurzy pro uchazeče o studium bakalářského oboru ČJL, vyzkoušen je i kurs pro uchazeče o studium oboru ČNES. V současné době se ÚČJTK snaží o otevření informačního kursu o hluchotě, kursu pro učitele neslyšících a kursu učitelství češtiny jako cizího jazyka; připravuje se kurs pro tlumočníky znakového jazyka. V rámci U3V úspěšně běží osvědčený čtyřsemestrální kurs Čeština včera, dnes a zítra. V obou oblastech budu podporovat přípravu dalších kursů. Členové ÚČJTK se mimoto podílejí na výuce češtiny pro cizince v rámci fakultních programů (ECES, LŠSS apod.).

Oblast vědecká

Věda, i humanitní, má podle mého názoru přispívat jak k rozšíření lidského poznání, tak k rozvoji obecného blaha. Důležitý je proto výzkum základní i aplikovaný. Jazykovědná bohemistika je obor na fakultě spíše specifický v tom smyslu, že právě v ČR je jeho světové centrum. Objemem vědecké činnosti ÚČJTK sice nemůže konkurovat akademickému Ústavu pro jazyk český, avšak přesto patří k nejprestižnějším pracovištím oboru na světě, což je velký závazek. Vedle aspektu výzkumného má česká jazykovědná bohemistika i aspekt společensko-kulturní, který pokládám za velice závažný; ústav má dlouholetou tradici nejen jazykovědnou, nýbrž i jazykověkulturní a je třeba ji nadále rozvíjet. Studium znakového jazyka a komunikace neslyšících probíhá v ČR vlastně jen v ÚČJTK; i zde je vědecký výzkum těsně spjat s praktickou péčí o vzdělání českých neslyšících a o mezikulturní porozumění mezi nimi a většinovou slyšící částí společnosti.

Nejvýznamnější je v ÚČJTK v oblasti vědy výzkumný záměr MSM-0021620825 Jazyk jako lidská činnost, její produkt a faktor, v němž má ÚČJTK samostatný řešitelský úkol. Je do něj zapojeno 18 členů ústavu, v současné době žádáme o jeho prodloužení i na roky 2010 a 2011. Pracovníci ústavu podali v roce 2008 dvě žádosti o vědecký grant na příští léta a podíleli se na pěti žádostech jiných hlavních řešitelských pracovišt' (ÚJČ AV ČR, MFF UK, FF MU v Brně, FP TU v Liberci); především první z těchto čísel bude nutno zvýšit, zejména po skončení výzkumného záměru. Pozitivními znaky je, že jednak podané projekty počítají s mezinárodní spoluprací a hodlají se na nich podílet řešitelské týmy zahrnující i studenty a doktorandy, jednak roste počet projektů, jejichž podání členové ústavu připravují v roce 2009 s ÚČJTK jako řešitelským pracovištěm. Do výzkumných záměrů a grantů by měli být v budoucnu více zapojováni studenti, i pokud jde o jejich diplomové aj. práce.

Členové ústavu se hojně účastní mezinárodních odborných konferencí a publikují ve sbornících, v monografiích i v odborných časopisech; vzhledem k nastaveným kritériím hodnocení vědeckých výstupů budu klást důraz právě na knižní publikace a na publikace v recenzovaných časopisech, zvláště zahraničních. O získání statusu recenzovaného odborného periodika se v současnosti snaží časopis Čestina doma a ve světě, vydávaný ústavem (vedoucím redaktorem je doc. Karel Šebesta). Předpokládám, že fakulta napomůže tomuto přerodu ČDS hladkým chodem jeho výroby.

Za velmi pozitivní považuji skutečnost, že členové ÚČJTK pracují ve vedení jak odborných společností, tak institucí promítajících odbornou činnost do praxe: Prof. Petr Mareš je místopředsedou Jazykovědného sdružení ČR a doc. Eva Hošnová členkou jeho hlavního výboru, dr. Robert Adam je předsedou kolegia Kruhu přátel českého jazyka (Kruh v letošním roce vstoupil v ještě užší součinnost s ÚČJTK než dříve), bc. Naďa Dingová je předsedkyní České komory tlumočnicků znakového jazyka, bc. Petr Vysuček předsedou a bc. Radka Nováková místopředsedkyní občanského sdružení Pevnost – České centrum znakového jazyka. Členové ústavu se podílejí na tvorbě učebnic českého jazyka i ČZJ, jsou činní edičně, účastní se práce redakčních a vědeckých rad, jsou členy mezinárodních jazykovědných organizací atd.

Budu se snažit o to, aby se i nadále rozvíjela spolupráce ÚČJTK FF UK s partnerskými vědeckými institucemi v zahraničí (např. univerzitami v Lublinu, Varšavě, Berlíně, Jeně, Lipsku, Vratislavi, Lundu). Významnou mezinárodní akcí, která čeká ÚČJTK v příštím roce, je konference slavistické sekce Mezinárodní asociace kognitivní lingvistiky.

Další oblasti

ÚČJTK patří k stabilním a neodmyslitelným součástem fakulty. Potýká se s problémy zvnějšku, ale sám žádné negeneruje. Pracuje spolehlivě a zajímá se o chod fakulty jako celku; ve fakultních diskusích je jeho hlas slyšet. V posledních pěti letech jsem se na každodenním chodu ústavu podílel jako jeho tajemník; i z pozice vyšší bych rád pracoval o to, aby takováto charakteristika ÚČJTK platila i nadále. Ve srovnání s předchozími řediteli ústavu jsou mé menší životní zkušenosti i nižší vědecká hodnota hendikepem, jehož jsem si vědom; k druhému z těchto bodů sděluji, že jsem dne 8. října 2008 podal přihlášku k habilitačnímu řízení.

Pro funkci zástupkyně ředitele ústavu počítám s dr. Alenou A. Fidlerovou, pro funkci tajemnice s mgr. Evou Lehečkovou. Do budoucna bude vhodné zvážit rozdělení jedné z těchto funkcí tak, aby to odpovídalo rozdělení pedagogické činnosti ústavu na obory ČJL a ČNES.

Mám zájem o to, aby se členové ÚČJTK podíleli na práci fakultních samosprávných a poradních orgánů.

V jednání s nadřízenými složkami a administrativním aparátem budu postupovat v rámci standardních procedur.